

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Camille Aubray
COOKING FOR PICASSO

Copyright © 2016 by Camille Aubray LLC
First published by Ballantine Books, USA.
Translation rights arranged by Writer's House, LLC, New York.
All Rights Reserved.

Translation Copyright © 2016 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-01831-8

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

KAMIJ OBRE

Pikazova
unuka

Preveo Vladan Stojanović

 izdavaštvo
vulkan

Beograd, 2016.

Za mamu

PROLOG

Selina u Por Vobanu, na Francuskoj rivijeri, 2016.

Moja majka volela je provansalsku poslovicu *L'eau trouble est le gain du pecheur sage*. Recitovala mi je kao veselu pesmicu kad sam bila mala i govorila kako „ribari dobro prolaze u uzburkanim vodama“. Tumačila sam je kao podsetnik da ću biti nagrađena za svoje napore, ako nađem snage da istrpim loša vremena.

S vremenom sam otkrila još jedno značenje ove poslovice, što je bio čest slučaj s majčinim pripovestima. „U haotičnim vremenima, dok su svi zauzeti olujom i gnevnom talasima, dobijaš jedinstvenu priliku da se neopaženo domogneš onoga što želiš.“

Neznano zašto setila sam se te poslovice, kad sam dobila imejl od čoveka kog sam veoma površno poznavala: *U jedan po podne pristajem u Por Vobanu, samo da bih se snabdeo zalihama. Dižem sidro, čim to obavim. Dođi, ako želiš da to uradimo. U dodatku je propusnica s kojom ćeš se ukrcati na brod.*

Laknulo mi je, pošto sam zamalo prestala da se nadam da će mi se ikada javiti. Olakšanje je smesta ustuknulo pred panikom, kad sam shvatila da se bliži podne. Francuske kolege u filmskom studiju u Nici odreda su pomislile da se iskradam zbog romantičnog sastanka, kad sam im saopštila da ću preskočiti zabavu povodom kraja snimanja, radi privatnog posla u Antibu. U šali su me nazivali *La Americaine mysterieuse*, dok sam žurila ka automobilu.

Upala sam u podnevnu saobraćajnu gužvu. Probijala sam se između turističkih autobusa, kamiondžija i meštana. Svi su đavolski žurili da stignu do svojih *dejeuner*. Saobraćaj je na jednoj deonici naglo usporio. Morala sam da čekam. Odvažno sam podigla pogled i uspela da se donekle smirim.

Kamij Obre

Ovaj vidik uvek bi mi oduzeo dah, zbog načina na koji je moćno — ali meko — sunce Rivijere raspaljivalo svaku boju koju bi dodirnulo, uzdižući je do zamamnog savršenstva: kao nar crveni krovovi kuća boje peščara grlili su terasasta brda; zelena boja zdravih borova koji su se izdizali s obala i planina i dominantna plava; beskrajni svod kobaltnomodrog neba iznad glave i široko prostranstvo akvamarinskog mora koje je zapljuskivalo obale sezali su jedno ka drugom, spajajući se u treperavom akvarelnom zagrljaju na ljubičastoplavom horizontu.

Približavala sam se Por Vobanu, strahujući da je brod na koji sam pozvana već otplovio. Parkirala sam se na prvom slobodnom mestu.

Hitro sam odmicala u espadrilama, pored parka, u kom su starci sedeli u hladovini za stolovima za piknik i igrali karte, dok se sunčeva svetlost boje lubenice odbijala o utvrdu u obliku zvezde. Njeni bedemi i bastioni četiri veka čuvali su primorsku naseobinu od svih napadača. Na najdaljem delu luke bio je „Milijarderski kej“.

Veliki broj najvećih jahti na svetu pristajao je u ovoj prestižnoj enklavi. Neke su imale toliko paluba i tako kompleksnu arhitekturu da su više ličile na svemirske stanice nego na brodove. Žmirkajući sam čitala pompezna imena na stranama luksuznih plovila, čiji ponosni vlasnici su ovde bili redovni i dobro poznati gosti: arapski princ s mnogobrojnim sinovima, povučeni američki softverski magnat, razmetljivi ruski kralj petroleja, sa snažnim uporištem u svetu kriminala. Na kraju pristaništa bio je veliki helidrom. Helikopter se pred mojim očima okretno spuštao kao vilinski konjic.

Konačno sam pronašla jahtu za kojom sam tragala – *Le Troubadour*. Imala je tri palube, trup kraljevskoplave boje i blistavu zlatnu ogradu. Plovilo je bilo tako veliko i impozantno da sam oklevala da mu se približim. Posada, u urednim plavim uniformama, upravila je oprezne poglede ka meni kad sam bojažljivo zakoračila na *passerelle*, mostić koji povezuje jahtu s kopnom. Lagano se njihao poda mnom. Patke, guske i poneki labud spokojno su klizili ispod njega. Galebovi su kričali na nebesima, spremni da sunu ka morskoj vodi, ako ugledaju ribu.

Pokazala sam telefon s propusnicom visokom mornaru. Posegnuo je za njim. Moja ruka privukla mu je pažnju. Nešto mu se učinilo neobičnim. Pratila sam njegov pogled i videla da na noktima još imam tragove

crne i plave voodootporne maskare, a na dlanovima nekoliko tvrdokornih mrlja ružičaste, bele i crvene boje. Provela sam čitavo pre podne u filmskom studiju, šminkajući lica nervoznih glumaca, da bi stariji izgledali mlađe, mlađi sofisticiranije, a zgodni glamuroznije.

Zamišljala sam sebe u njegovim očima. Pred sobom je imao visoku, malčice iznurenu žensku u crnom kostimu s dugom riđom kikom na leđima. Većina posetilaca jahte imala je na sebi neformalnu, ali skupocenu odeću bleđih nijansi – i savršen ten zrele breskve kakav se stiče isključivo u Sen Tropeu.

Mahnuo je mojom propusnicom ispod elektronskog sigurnosnog uređaja. Sačekao je odgovor i stao u stranu. S poštovanjem je prozborio: *Merci, madame, entrez, s'il vous plait*. Uprkos ljubaznom tonu nisam mogla da se oduprem utisku da je, poput ostalih mornara, samo površno dresirana zver koja bi me sa zadovoljstvom rastrgla i bacila preko brodske ograde, kad bi joj tako nešto bilo zapovedeno.

Nakon provere poverena sam kapetanu jahte, besprekornom Francuzu u zaslepljujuće beloj i zlatnoj uniformi. Kratko i učtivo je klimnuo. Nakon formalnog pozdrava poveo me je po palubi od tikovine, niz spiralne stepenice do vrata od mahagonija. Posegnuo je u džep i izvukao svežanj ključeva. Otključao je i otvorio vrata. Povukao se da bih ušla. Tiho je zatvorio vrata za mnom. Čula sam prigušeni škljocaj i shvatila da je prostorija ponovo zaključana, sa mnom u njoj.

Pa, stigla sam dovde, ako ništa drugo. Duboko sam udahнула i osmotrila ono što je ličilo na brodsku biblioteku, opremljenu kao klub za gospodu, sa udobnim foteljama presvučenim svilenkastom kožom, vunanim ručno tkanim persijanerima i zaključanim vitrinama za knjige od trešnjevog drveta. Uglancani nameštaj kao da je prkosio razornom uticaju slanog morskog vazduha. Pažljivim posmatranjem zapazila sam da je klima u kabini kontrolisana sofisticiranim uređajem i da je svaka vitrina opremljena složenim termostatima i meračima vlažnosti – da ništa ne bi naškodilo uvoznim cigarama u humidoru, niti osetljivom blagu ispod stakla. Čula sam tiho metalno zujanje iznad glave. Poticalo je od jedne od četiri sigurnosne kamere osetljive na pokret. Nalazile su se na čoškovima visoke tavanice. Podešavale su ugao snimanja kao ptice grabljivice koje tragaju za plenom. Suzbila sam luckasti impuls da se zagledam u jednu od njih i iskolačim.

Kamij Obre

U dubokoj tišini postala sam svesna otkucaja srca, usplahirenog od napora da stignem na vreme. Toliko sam se žurila, samo da bih sad čekala čoveka koji se ponaša kao gangster?

Došla sam ovamo i neću otići dok ne obavim posao. Za mene je ovo bio kraj dugačkog puta. Danas ću saznati da li sam vukla ispravne poteze. Sumnjičavo sam se osvrnula oko sebe. Palo mi je na pamet da je moj domaćin preduzeo silne mere predostrožnosti, zato što ni on meni ne veruje.

Osvetljenje u ovom luksuznom pribežištu bilo je slabo, minimalno. Nije bilo sjajnog sunca. Atmosfera u biblioteci podsećala me je na tamne strane Rivijere. Čula sam da su imućni plemići i raskalašne naslednice nestajale bez traga s pretrpanih ulica pod nerasvetljenim okolnostima, kao i da jedan okret ruleta u kazinu može da vas osiromaši ili obogati. Setila sam se reči pisca Samerseta Moma, koji se nastanio na *Côte d'Azur*. *Ovo je sunčano mesto, za ljude iz senke.*

Pre dolaska na ove obale nikad nisam razmišljala o sebi kao o mračnom liku. Ali ovde su svi imali mnogostruke aspekte, slične izlomljenim prizorima oštih uglova iz kubističkog sna. Kad sam pre dve godine, nedugo posle tridesetog rođendana, prvi put došla ovamo, počela sam da otkrivam sive oblasti vlastitog karaktera.

Oči su mi se navikavale na senoviti prostor luksuzne kabine. Znala sam da je svaki moj pokret budno praćen. Prišla sam blistavoj klupi od orahovine, kakva se najčešće sreće po crkvama. Pričvrstili su je za zid da bi neutralisali pokrete mora. Sela sam na nju u maniru smerne Provansalke koja je šmugnula u praznu kapelu da bi pognute glave prebivala po brojanici, iskajući pomoć svetaca zaštitnika, moleći se za one koje voli i prizivajući duhovnu potporu. Možda je moj dolazak ovamo predstavljao neku vrstu odavanja pošte precima.

Strpljivo sam čekala, razmišljajući o mojoj snebivljivoj, povučenoj majci, koja me je neočekivano upravila ovom neverovatnom stazom, kad mi je predala štafetu, dobijenu od njene majke. Da li sam ispunila njihova očekivanja i nade – ili sam ih izneverila?

Shvatila sam da i dan-danas tražim odgovore, nagoveštaje, slutnje, tragove. Zažmurila sam, kao da tragam za sidrom, koje će mi pomoći da se učvrstim na nemirnom moru nedoumica. Uspostavila sam komunikaciju s bakom Ondinom – koja je pre mnogo godina kao devojka živela u gradiću pored mora, nedaleko odavde u skromnoj kući boje meda.

Ondina u Kafeu Paradi, proleće 1936.

Slani jugozapadni vetar duvao je preko Mediterana. Nagonio je belom penom okrunjene talase na stene, u bučnoj i večitij ceremoniji poklonjenja. Pomerao je ribarske brodiće u luci Žuan le Pen. Talasi su umirali u zadnjem dvorištu Kafea Paradi, u kom je Ondina vredno ljuštila povrće.

Iznela je posao napolje, ovog sunčanog aprilskog jutra, pošto je u kuhinji kafea već bilo kao u uzavrelom kotlu. Veličanstveni alepski bor pružao je blagosloveni hlad u zadnjem dvorištancetu. Sedela je na niskom kamenom zidu oko drveta. Samouvereno je mahala nožem. Vredno je sekla i razvrstavala provansalske prolećne blagodeti – mlade šargarepe, grašak i artičoke tako nežne da su mogle biti služene u sirovom stanju, s tankim kriškama limuna na vrhu, dovoljno slatkog da se jede s korom.

Marljivo je radila. Opazila je iznenadnu promenu pravca vetra, koji je šušketao među granama bora, zahvaljujući tankom sloju znoja na koži. Spustila je nož, zato što je odgajena da veruje u zlokobna prirodna znamenja i upozorenja. Zažmurila je i podigla glavu da bi pozdravila povetarac koji ju je milovao po licu, donoseći životodarni miris mora.

Retko joj se pružala prilika da se u miru prepusti svojim mislima. Nastojala je da uhvati magloviti nagoveštaj uzbudljivije budućnosti, koji se upravo oblikovao u njenom umu. Trudila se da ga ščepa, kao dete svica, pre no što iščezne u tami.

„Ondina!“, povikala je njena majka iz kuhinje kafea. „Gde je ta cura? On-dina!“

Trgla se, kad je čula kako joj se ime odbija o blede kamene zidove kuća. Podigla je pogled i ugledala majčinu glavu, uokvirenu prozorom, kao portret impozantne carice. Bili su u periodu između doručka i ručka, ali u kuhinjskim poslovima nikad nije bilo zatišja. Drugačije nije moglo biti, zbog visokih kulinarskih standarda kafea.

Svi zaposleni u Kafeu Paradi znali su svoju ulogu. To se odnosilo na prugastu mačku zaduženu za patroliranje i lov na miševe, dovoljno nepromišljene da se približe kuhinji, i buldoga zaduženog za teranje skitnica radih da isprose koji zalogaj ili da ga maznu kroz otvoreni prozor. Posao sedamnaestogodišnje Ondine bio je da radi šta god joj mati kaže.

Madam Belanž je gvirnula kroz kuhinjski prozor. Konačno je ugledala svoju kćer. „Kako se usuđuješ da uživaš u vrtu kao paša na divanu?“

„Završavam, *Maman!*“, povikala je Ondina. Žurno je ustala i naslonila korpu s povrćem na kuk. Hitrim korakom krenula je ka kuhinji. Čudljivi vetar otišao je neznano gde, bez nje. Zamenili su ga uobičajeni mirisi kuhinje, ulja, petroleja i stabala sa seljačkih polja. Tog dana se u vazduhu osećao i nagoveštaj nečeg posebnog – roditelji su se od jutros neobično ponašali. Domunđavali su se prigušenim glasovima.

Primicala se otvorenom kuhinjskom prozoru. Uvežbanim nosom prešrela je arome današnjeg ručka: pitica s crnim lukom i crnim maslinama *pissaladiere*; svinjski gulaš s crvenim vinom i mirtom i, što se ribe tiče – da li je to...

Uletela je u kuhinju i potrčala ka starom crnom šporetu, u uglu, na kom su se decenijama kuvale poslastice. Iz velikog lonca dizao se prepoznatljiv miris.

„*Bouillabaisse!*“, ciknula je. Pitala se zašto se majka odlučila za ovo nevkadašnje jelo – koje iziskuje najmanje pola tuceta različite ribe – umesto jednostavnije i jeftinije riblje čorbe *bourride*. Podigla je poklopac i pohlepno udahnula. Celer, crni luk, beli luk, paradajz, mirođija, biber, peršun, majčina dušica, lovor i osobena kora pomorandže, rado korišćeni začini na jugu Francuske. Namirisala je i nešto jako retko i dragoceno, što je bojilo čorbu zlatnom bojom.

„Da li si koristila Per Žakov šafran?“, zapanjeno će Ondina.

Prezauzeta majka načas je podigla pogled. Na tren je prestala s poslom. „Jesam.“ Posegnula je za staklenom bočicom. Podigla ju je i sa strahopoštovanjem pogledala. „Bojim se da sam potrošila sve, izuzev ovo malo preostalog na dnu.“ Majka i kći su izmenjale pogled pun strahopoštovanja. Zurile su u crvenu prugu šafrana, skupocenog začina koji je davao misteriozni ukus jelu. Stari kaluđer Per Žak opisivao ga je kao *poljubac sveže pokošenog sena i meda od kestena*.

Per Žak je poklonio bočicu šafrana Ondini, kad je završila školu u manastiru u brdima iznad Nice. Razmišljanju skloni stari kaluđer, upravnik manastirske kuhinje, bio je jedan od malobrojnih odraslih ljudi kome Ondinina radoznalost nije smetala. Cenio je tu osobinu. Znao je da njena porodica poseduje kafe. Dozvolio joj je da mu pomaže u spokojnom, bogatom vrtu i uči tajne kuhinje, umesto da se bavi uobičajenim manastirskim poslovima.

„Ništa na svetu ne može da se poredi s francuskim šafranom“, ponosno je govorio, dok joj je pokazivao svoje polje biljaka slezove boje. Pažljivo se brinuo o njima čitave godine, izuzev dva dana u oktobru, kad bi procvetale. Svi kaluđeri izašli bi u polje da beru delikatne crvene tučkove – po tri na svakom cvetu – koji su, brižljivo osušeni, postajali skupocene crvene niti koje je Per Žak pohranjivao u bočice. Ondina i njena mati razdvajale su šafranove niti, da bi što duže trajale. Koristile su ih samo u izuzetnim prilikama, npr. za sos za božićne *macarons*.

„Šta se danas dešava?“, znatiželjno će Ondina.

„Spremamo ručak za važnu novu mušteriju“, odsutno će majka.

Ondina je probala *bouillabaisse*, kašikom. „Mmm! Divna je! Ali mogla bi da staviš malo više bibera“, predložila je.

Madam Belanž je odmahнула glavom i oštro odvrtila: „Ne, dobra je ovakva kakva je. Danas igramo na sigurno.“

Ondina je osetila plimu simpatija prema majci, koja je, za razliku od spokojnog Per Žaka, svakodnevno živela na ostrici brijajača. Napetih živaca, u stalnoj vremenskoj oskudici vodila je računa o nabavci i troškovima. Nikad nije imala novca ili vremena za gubljenje. Nestrpljivo je gurala u stranu kćer željnu da joj pomogne, kao da u maloj, pretrpanoj kuhinji nema dovoljno mesta za dve odrasle žene.

Brašnjavom šakom sklonila je odbegli uvojak kose s lica pre no što je rekla: „*Vite, vite*, baci se na posao!“ Odmah zatim je upozoravajuće kriknula: „*Attention!*“, kad je dečak koji je raznosio mleko ušao s velikim sandukom jaja, sira i pavlake. Ondina mu se u poslednjem trenutku sklonila s puta.

Vadila je robu iz sanduka. Ređala ju je po ogromnom stolu u središtu prostorije, dok je majka plaćala momku. Ustala je rano ujutru, da bi pripremila toplu čokoladu i brzi doručak s roditeljima. Poslužila je jutarnjim mušterijama *brioche* i kafu. Zatim je postavila čorbe da se krčkaju na šporetu i izašla u dvorištanice iza kafea da ljušti i secka povrće. Bilo je vreme za spremanje salate koja će se jesti za ručkom.

Majka je danas, po svoj prilici, imala mnogo neobičnije planove za nju.

„Napravi jednu savršenu salatu, dostojnu novog *Patrona*“, zapovedila je majka. „I zapiši svaki sastojak upotrebljen za spravljanje današnjeg ručka. Brižljivo čuvaj zabeleške.“ Kukom je gurnula i zatvorila vrata krenuća. „Biće redovna mušterija. Ne želimo da mu služimo jedno te isto.

Zapiši današnji jelovnik, *tout de suit*. Vreme je da vidimo neku vajdu od tvog školovanja u manastiru!“

Posegnula je za crnom beležnicom na polici, korišćenom u sličnim prilikama. Sveščicu s povezom od svetlokestenjaste kože dobili su na dar od trgovca papirnom galanterijom i knjigama, koji je tri puta nedeljno ručao u kafeu. Okrenula je prvu stranu s odštampanim četvorougaonikom uokvirenim crtežom grozdova i vinove loze. Unutar okvira je bila linija, a ispod nje natpis *Nom. Novi Patron* sigurno je neki bogati bankar ili advokat.

„Kako se zove?“ radoznalo je upitala.

Majka je samo odmahнула kutlačom. „Ko zna? Ima para, samo to je važno!“

Ondina je napisala veliko *P* za *Patron*. Okrenula je drugu stranu i napisala *2. april 1936. godine*, pri vrhu, pre no što je zabeležila današnji jelovnik, sastojke upotrebljene za kuvanje i način na koji su jela pripremljena. Majka je čuvala takve podatke za važne mušterije i za posebne prilike kad bi neko naručio veće količine hrane za zabavu ili svadbu. Dopunila bi zapise beleškama o *Patronovim* sklonostima, da bi prilagodila recept njegovom ukusu.

Madam Belanž podigla je pogled sa šporeta i odlučno dodala: „Dobro je. Skloni beležnicu. Hajde da spakujemo obrok!“

„Da ga spakujemo?!“ iznenađeno će Ondina.

Majka je izgledala i zvučala izuzetno pribrano. „Naša mušterija unajmila je jednu od vila na vrhu brda. Evo adrese.“ Zaronila je u džepove i izvukla komad papira. „Svakog dana u nedelji vozićeš mu ručak biciklom.“

„Šta sam ja, magarac?“ ljutito će Ondina. „Otkad raznosimo hranu po kućama? Ko je taj čovek, kad ne može da dođe ovamo i da jede kao i svi ostali?“

„U pitanju je neko *tres celebre* iz Pariza. Govori francuski, ali mi je rečeno da je Španac. Kaluđerice su te učile španski, zar ne?“

„Malčice“, oprezno će Ondina.

„Pa, to znanje bi ti sad moglo dobro doći. Donesi mi onaj lepi bokal za vino.“

„Ali to je tvoj najomiljeniji!“ negodovala je Ondina. Visoki, rukom oslikani ružičastoplavi bokal obećan joj je kao deo miraza – ako ikad stigne do oltara. Beščutna majka samo je slegnula ramenima. Ondina je promrmljala: „Nadam se da će se svideti otmenom Špancu.“

Morala je da požuri. Jelo će uskoro biti gotovo. Spakovale su ručak u izolovanu metalnu korpu za jelo. Svako jelo zamotale su u crveno-belu tkaninu. Ondina je otišla do velikog hrastovog bureta s vinom u podrumu. Napunila je mešinu od svinjske kože. Odnela ju je do kafea. Madam Belanž je naložila kelneru da iznese korpu napolje i da je pričvrsti za Ondinin bicikl.

„Alors! Pažljivo me slušaj.“ Majka je odmerila strogim pogledom. „Ući ćeš u *Patronovu* kuću na sporedna vrata, koja će biti otključana za tebe. Otići ćeš pravo u kuhinju. Podgrejaćeš i servirati hranu. Odmah ćeš otići. Ne čekaj ga da siđe da jede.“

Madam Belanž je uštinula kćer za rame. „Čuješ li me, Ondina?“

„Jao!“, zajaukala je devojka. Mislila je da nije zaslužila kaznu, zato što je pažljivo slušala. Iscrpljenoj majci ponekad bi ponestale reči. Naglašavala je hitnost svojih zapovedi šamarom, ako bi bilo ko počeo da je zapitkuje. U radom ispunjenoj mladosti nikad nije videla majke i kćerke koje bi imale vremena za luksuz poput zahtevnog, filozofskog razgovora. Deca su za takve žene bila kao pilići. Hranile su ih, utopljavale i učile da se brinu o sebi kao kokoške. Munule bi ih laktom, da bi ih upravile u dobrom pravcu, kad god bi odlutala.

Madam Belanž je ponovila: „Tiho uđi u kuću, pripremi hranu, serviraj je i idi. Ne dozivaj ga i ne pravi bilo kakvu buku. Kasnije ćeš otići po posuđe. I ne smeš da se čuješ.“

Ondina se borila sa porivom da prasne u smeh kad je čula besmislenu naredbu da se šunja po kući kao lopov. Majčina ozbiljnost pomogla joj je da shvati težinu poverene joj odgovornosti.

„Razumem, *Maman*“, rekla je, iako je ceptela od znatiželje.

„Ponesi narcise iz trpezarije sa sobom. Na povratku kući svrati do pijace da bi pazarila sveže cveće za kafe“, tiho će majka. Gurnula je ruku u džep kecelje da bi izvadila novčiće. „Evo.“ Munula je ćerku laktom. „Kreći!“

Poslušno je prošla kroz dvokrilna vrata između kuhinje i trpezarije, u kojoj se služila samo večera. Doručak i ručak služeni su na terasi ispred kafea, po svakom vremenu, zahvaljujući izdržljivoj belo-sivoj tendi, koja se lako razapinjala i štitila goste od svih vremenskih prilika.

Kafe Paradi zauzimao je prvi sprat kuće od krečnjaka, nijanse pralina od meda. Ondinina porodica živela je u odajama iznad kafea. Prvi sprat imao je veliku spavaću sobu za roditelje i manju za retke goste. Dva

starija brata nekad su spavala u gostinskoj sobi, ali su oba poginula u Velikom ratu. Sad leže na gradskom groblju pored dece koja su umrla od skerletne groznice pre Ondininog rođenja. Drugi i poslednji sprat imao je samo jednu prostoriju strme tavanice, namenjenu služinčadi. Ondina je, otkad zna za sebe, spavala u njoj.

Prošla je kroz trepezariju s uglancanim drvenim podom, stolicama i stolovima od mahagonija i zidovima obloženim pločama od tamnog drveta. Preko puta bara bilo je ogledalo u pozlaćenom ramu i kopija Rembrantovog remek-dela naslikanog 1645. godine, *Devojke na prozoru*.

„*Bonjour*“, reče Ondina devojci na slici. To je bio njen ritual za prizivanje sreće još od detinjstva.

Slika nije bila ništa manje misteriozna od *Mona Lize*. Veliki broj stručnjaka – uključujući i neke goste kafea – raspravljao je o identitetu Rembrantove *Devojke na prozoru*. Sigurno je aristokratkinja, zbog zlatne ogrlice od više nizova i gajtana na bluzi? Sluškinja je, zbog rumenih obraza i zavrnutih rukava? Ili kurva koja ističe grudi, gledajući kroz prozor oslovnjena na laktove?

Ondina je oduvek volela ovu sliku zbog obliha, naizgled svevidećih, svetlih očiju modela. Imala je utisak da je prati pogledom dok korača ispod nje na ulici i da joj stidljivo poručuje: *Znam o čemu sanjaš. Misliš da imaš ono što je potrebno za osvajanje Velikog sveta?*

Ondina je proverila svoj izgled na obližnjem ogledalu. Možda nije bila misteriozna žena, ali je imala kožu boje bledeg zlata i tople, kestenjastosmede oči. Usne i obrazi dopadljivo su joj se rumeneli od jutarnjih napora. Duga tamna kosa, koja je padala u bogatim svilenkastim uvojcima, ipak je bila njena najupečatljivija odlika. Neki dečak jednom joj je rekao da ga te čudesne kovrdže podsećaju na znak pitanja, simbol svih inteligentnih pitanja i ideja koje se roje u njenoj glavi.

Taj dečak zvao se Lik. Zaljubili su se. To im je bila prva prava slatka ljubav. Ostao je siročić u četrnaestoj. Prestao je da se školuje i počeo da radi za jednog ribara. Obično bi imao neki poklončić za Ondinu, kad bi došao na zadnja vrata da isporuči sanduk uredno poslaganih srebrnkastih riba – školjku, alpsku biljčicu ili šarenu drvenu ogrlicu iz neke daleke egzotične zemlje, kupljenu od nekog mornara.

Ondina mu je poklanjala hranu prokrijumčarenu iz kuhinje. Obično neke *tartelettes* od najboljeg brašna i meso i povrće koje bi joj se našlo pod rukom. Vazda je bio gladan. Iz zahvalnosti ne bi odmah progutao

ono što bi mu dala, već bi jeo polako, s poštovanjem i guštom. Volela je da mu polaže hranu na snažne sigurne šake i da gleda kako je stavlja u žudna usta.

Njen otac bio je nepopustljiv u pogledu stava da muškarac koji želi da se ženi mora imati dovoljno novca u banci da bi izdržavao suprugu. Zbog toga se slatki Lik zaposlio na jednom od trgovačkih brodova koji su dolazili i odlazili iz Antiba.

U noći pre isplivljavanja smelo se uspeo uz uski balkon od kovanog gvožđa i uvukao kroz prozor u njenu sobu u potkrovlju za oproštajnu noć ljubavi. Dotad su razmenjivali poljupce i zagrljaje samo kad bi se iskrali na duge šetnje po skrovitim mestima u šumama i na pašnjacima Park de Vogrenijeja. Te poslednje noći čvrsto su se spojili, iz bojazni da bi mu se nešto moglo dogoditi. Ondina je te večeri konačno otkrila ljubav oko koje se diže tolika buka.

Sve je, posle prvog iznenađenja izazvanog grubom intimnošću, izgledalo nevino, prirodno i opuštено. Slatko su spavali dok ih ptice nisu u zoru probudile. Činilo joj se da je pronašla božićni poklon na jastuku kad je videla Lika kako leži pored nje.

„Vratiću se po tebe“, obećao je i nežno poljubio pre no što se spustio kroz prozor. „Zamisli koliko će se tvoj otac ponositi mnome kao zetom kad napokon uspem!“, smelo je dodao da bi ohrabrio sebe, koliko i nju.

Odonda su prošle dve godine. U retkim prilikama slao joj je kratka pisma, s bajatim vestima, pošto svaka luka nije imala poštansku službu. Pisma su u jednom trenutku prestala da stižu. Malo ljudi u Žuan le Penu verovalo je da je Lik još živ, da i ne govorimo o njegovom povratku kući.

Ondina nije mogla da se pomiri s činjenicom da ga više nema. Toliko se rastužila da joj je otac, koji je očekivao da će je kaluđerice učiti poslušnosti – a ne umetnosti, muzici i stranim jezicima – naredio da zaboravi Lika i da se usmeri na korisnije veštine poput kuvanja, šivenja i ponajviše, služenja. „Ako budem dovoljno srećan da ti pronađem supruga“, strogo joj se obratio, „Iskoristićeš svu pamet i srce da bi ga usrećila. Da li si me razumela?“

Nije mogla da zamisli bilo kog muškarca izuzev Lika, u ulozi supruga. U međuvremenu je ovladala veštinom lažne poslušnosti. Stajala je pred ocem oborene glave i spuštenih trepavica, po uzoru na predstave Madone.

„Da, tata“, smerno je odgovorila.

Čuvala je svoje misli za sebe, baš kao u manastiru.

Odmakla se od ogledala i izvadila narcise iz vaze. Obmotala ih je platnenom krpom da bi ih ponela u vilu.

„*Bonjour, papa!*“, obratila se ocu kad je stigla u pročelje trpezarije, po kojoj se svetlost prosipala u uskim oštrim trakama s dugih prozora. Otac je sedeo sam za stolom u uglu. Izbrojaće sinoćni pazar pre no što ga odnese u banku. Zapamtila ga je kako broji novac sa staromodnom mašinom za sabiranje. Bio je markantan prijatan muškarac, koji je uživao u druženju sa susedima i mušterijama, i u brzom ritmu života. Kretao se među gostima kafea i oštrim okom procenjivao novčani potencijal svakog stola.

Gosti kafea uglavnom su bili meštani koji su voleli da svraćaju, zato što je restoran bio oaza mira, nešto dalje od glavnih ulica i prodavnica. To nije sprečavalo pokojeg turistu ili slavnu ličnost na proputovanju da „otkriju“ Kafe Paradi, po savetu francuskih prijatelja ili hotelskih recepcionera. Uvaženi gosti trudili su se da ostanu diskretni. Instinktivno su čuvali ovaj kulinarski dragulj za sebe.

Gospodin Belanž podigao je glavu i tiho progovorio kad je Ondina prolazila pored njega. „Nek sve bude savršeno. Ne želim da čujem nikakvu primedbu iz usta tog čoveka. Da li si me razumela?“

Zastala je i skrušeno klimnula. „Ko je on?“, prošaptala je.

Otac je slegnuo ramenima s lažnom ravnodušnošću. „Veliki umetnik koji želi da radi neometano, u miru i tišini, pre letnje navale turista.“

„Kako se zove?“, nije odustajala.

„Predstavio se kao Ruiz.“ Bilo je nečeg čudnog u načinu na koji je to izgovorio. Bila je dovoljno promućurna da to zapazi. Sumnja joj je zaiskrila u očima.

Gospodin Belanž se osmehnuo i nastavio tihim glasom kad je video kćerkinu reakciju. „U umetničkom svetu poznat je kao Pikaso. Hteo bih da znaš to, za slučaj da čuješ njegovo ime u toj kući. Ne smeš ga ponoviti ni pred kim. Ne želi da iko zna da je ovde. Potrebna mu je privatnost. Dobro će nas platiti, zbog toga ne postavljamo pitanja“, upozorio je, očigledno ponosan što mu je slavni umetnik ukazao ovakvu čast. „Ni u kom slučaju ne smeš da raspređaš priče o onom što ćeš videti u toj kući. Nikakvo ogovaranje ne sme da potekne iz ove kuće.“

„*Oui, papa*“, rekla je, impresionirana onim što je čula. Ime Pikaso zvučalo joj je poznato. Imalo je veze s nečim skandaloznim. Kaluđerica koja

ih je učila umetnosti nije htela da govori o njemu. Izašla je na trouglastu terasu, duboko u svojim mislima.

„*Bonjour*, Ondina!“; uglas su je pozdravila trojica muškaraca koji su sedeli za svojim stolom. Čitaće novine i piti *aperitifs* dok budu čekali ručak koji će im biti serviran svakog dana, tačno u pola jedan. Često su dolazili ranije, da bi posmatrali i komentarisali druge goste.

Osmehnula se, ali je pomislila: „Tri mudraca ne mogu da omanu“. Lik je izmislio nadimak za ove stubove lokalnog društva. Sedokosi doktor Šarl pušio je duge mirišljave cigare; pekar Renar s potkresanim brkovima, neženja u trideset i nekoj, ustajao je rano ujutru, tako da bi dobro ogladneo do podneva; upravnik banke, crnobradi Žober, bio je bled kao vampir. Voleo je tako slabo pečeno meso da je bilo gotovo *bleu*.

Čitava zajednica oslanjala se na pomenutu trojicu, zato što su zarađivali više od ostalih. Meštani nisu samo koristili njihovo profesionalno umeće već su od njih tražili razborite i pronicljive savete. Ovi ljudi starovremenskih nazora bili su dobra srca. I pored svih obaveza nalazili su dovoljno vremena da posavetuju susede po krupnim i sitnim pitanjima.

Prestali su da razgovaraju kad je Ondina prošla pored njih. Grlenim cerekanjem i nervoznim mrdanjem obrva davali su do znanja da su i te kako svesni njenih oblina i privlačnosti. Osećala je njihove poglede na sebi, kad je podvila haljinu između nogu, zajašila bicikl i krenula put Pikasove vile.

Zbog teške korpe na zadnjem delu bicikla krenula je toliko polako da joj se činilo da se ne kreće. Odlučno je stisnula zube i snažnije uprla na pedale. Ritmički ih je okretala. Stigla je do glavnog drumca oivičenog prodavnicama i hotelima.

„Znači da je ovaj važni *Patron* iz Pariza došao ovamo samo da bi pobeo od prijatelja!“; mozgala je. Pa, istina je da najotmeniji turisti zovu proleće „mrtvom“ sezonom, ugneždenom između dve uspešne. Zima je privlačila američke udovice koje su igrale karte i *ruolette* s oholim ruskim emigrantima, strogim nemačkim bankarima i otmenim engleskim plemstvom. Leto je dovodilo mlade, za zabavu raspoložene Amerikance i Engleze koji su voleli da plivaju, da se prže na suncu, opijaju i da otvoreno flertuju sa tuđim ženama da bi prkosili krutim pravilima i tradicijama starijih.

„*Bonjour*, Ondina!“; pozdravio ju je poštar, dodirnuvši obod kape, kad se provezla pored njega.

Kamij Obre

Još jedan dan bez Likovog pisma, pomislila je kad mu je mahnula u otpozdrav. Od njegovog odlaska čuvala je koferče pod krevetom da bi mogla da pobegne s njim, ako to bude neophodno. Vreme je prolazilo. Sve češće je razmišljala da ode sama, negde gde o njoj neće govoriti kao o ostavljenoj devojci. Koferče je još sadržalo njoj najdraža blaga i novčaničić s ni izdaleka dovoljnom sumom. Još je bila nedovoljna.

Vozila se oko luke, udišući miris morske trave i slušajući kričanje gladnih galebova. Ugledala je ribare koji su se vraćali s pučine. Mreže su im se nadimale od ribe vlažne krljušti. Blistale su svim duginim bojama na suncu. Nikako da se odvikne od posmatranja prilika u pristaništu. Još je tragala za Likovom prepoznatljivom glavom s visokim čelom, kovrdžavom smeđom kosom i vitkim ali snažnim telom. Skretala je pogled s barova i hotela u kojima su prostitutke i lopovi mamili mornare da potroše platu, pre no što je odnesu kući devojkama poput Ondine.

„Ako se otisnem od kuće i napravim makar i najmanji pogrešan korak, možda ću završiti kao neka od očajnih žena koje se muvaju po sumnjivim barovima“, promrmljala je tiho. Ne bi se bojala s Likom pored sebe. Govorio je: „Svskog sjajna zvezda poziva da krene u susret sudbini. Taj zov slabi kako godine prolaze. Na kraju sasvim utihne, ako prestaneš da ga slušaš.“

Pokazao bi prema nebesima, na kojima su zvezde bile tako blizu da se činilo da se stapaju u jednu. „Naše su“, rekao je. Uvek bi poverovala u njegove reči. Ovako sama u očevom domu osećala se kao zvezdica na staroj božićnoj jelci, koju je neko zaboravio da skine posle praznika.

Savladala je široku i dugu krivinu luke i krenula uz visoko brdo, tako strmo da se plašila da će se prevrnuti i pasti na leđa. U običnim prilikama nikad nije zalazila u ovaj bogataški kraj. S obe strane ulice bile su vile s tako visokim zidovima da su se iza njih jedva nazirali spratovi ili crepovi na krovovima. Činilo joj se da klizi kroz tajanstveni tunel.

Trijumfalno je zastala na vrhu brda. Sa strahopoštovanjem je spustila pogled. Nikad nije videla veliku luku iz ove perspektive. Vidik joj je oduzimao dah. Iskričavo safirno morsko prostranstvo prizivalo ju je sebi. Bledoplavo nebo, istačkano paperjastim belim oblacima mekim kao hermelin, obećavalo je širi, bezgranični svet.

S uzdahom je skrenula na kratki peščani sporedni put. Uskoro je stigla do vile s belo obojenom drvenom kapijom, nasred zida krem boje.

„Stigla sam“, prostenjala je i usporila. Đipila je s bicikla i prošla kroz kapiju, na čijem vrhu je bio red gvozdениh šiljaka u obliku zvezde. Kapija je